

trebno je da ga roditelji *odgajaju i u duhu žrtve* bez koje ne možemo zamisliti svećenički život.

Uz najbolju volju roditelji neće moći sami odgojiti svog sina za koga misle da bi mogao postati svećenik, nego će im nužno biti potrebna *suradnja i pomoć svećenika, župnika*. On će im pomoći ne samo da otkriju da li se radi o pravom zvanju ili ne nego da zauzmu ispravno stajalište u njegovu odgoju.

Ako im je sin već *stupio u sjemenište*, potrebno je da roditelji *suraduju sa sjemenišnim odgojiteljima*, napose u malim *sjemeništima*. To preporuča i najnoviji crkveni dokumentat o svećeničkom odgoju i obrazovanju.⁸ Muči nas problem opadanja zvanja, no postoji i drugi problem — *odlazak iz sjemeništa*. Uspjeli bismo spasiti pokoje zvanje da postoje tješnje veze između roditelja i sjemenišnih odgojitelja, naime tada bi i jedni i drugi *stvorili ispravnu sliku i zauzeli pravilan odnos prema svećeničkom kandidatu*, što je jedan od bitnih uvjeta da se jedno zvanje *sačuva i pravilno odgoji*. U nekim našim sjemeništima već se prakticiraju *sastanci roditelja, župnika i sjemenišnih poglavara*, i ova praksa, kako čujemo, nije ostala bez ploda.

Svakako, u današnje doba veoma je važno da kršćanski roditelji budu *svjesni odgovornosti za Crkvu* i da tu odgovornost ucijepu u svoju djecu. Ne radi se o odgovornosti općenito, nego o specifičnoj odgovornosti koja počinje od pojedinca. Mnogo će učiniti molitva *za zvanja*, isto tako će koristiti i razni pothvati unutar jedne biskupije, neće biti naodmet niti *umjerena propaganda za zvanja*, no sve će to biti uzalud ako »djelo zvanja« ne dopre do naših kršćanskih obitelji koje su pozvane, da otkriju, probude i odgoje nova svećenička zvanja.

4. TRIBINA »VI PITATE — MI ODGOVARAMO«

U četvrtak, 27. siječnja, poslije podne u okviru Tjedna upriličena je diskusija o pitanjima iz suvremenog hrvatskokrckvenog života i o pitanjima tematike ovogodišnjeg Tjedna.

Za »okrugli stol« bili su pozvani dr *Vjekoslav Bajsić*, dr *Josip Turčinović*, dr *Jordan Kuničić*, dr *Josip Ladika*, vlč. *Živko Kustić*, gosp. *Julije Sulić* i tajnik tjedna dr *Adalbert Rebić*.

Prvo je pitanje postavio vlč. Ante *Močibob* iz Istre o kolegijalitetu svećenika i biskupa i o tendencioznosti biskupskih izvješćivanja na Sinodi u Rimu. »Prvo: Mi smo«, veli *Močibob*, »u prošlogodišnje rezolucije unijeli rečenicu da i svećenici s biskupima stvaraju kolegijalitet, što su kasnije naši biskupi opovrgli tvrdeći da samo biskupi s Papom stvaraju kolegijalitet. Međutim, poslije je kongregacija za kler s kardinalom Wrrrightom na čelu izdala dokumentat po kojemu *kolegijalitet* vlada u Crkvi na svim razinama: papa—biskupi, biskupi—svećenici, svećenici—laici. Ovo je i sasvim logično. Nakon toga možemo konstatirati da je mjesna Crkva, u ovom slučaju Crkva u Hrvatskoj, odnosno u Jugoslaviji, 'papskija od pape'. Drugo: Naši su biskupi, nadbiskup *Kuharić* i nadbiskup *Pogačnik*, iznijeli da je pisanje našeg katoličkog tiska o Sinodi bilo nerealno i tendenciozno. Mogli bismo sada postaviti protupitanje: da li su biskupi realno izvješćivali Sinodu i Papu o realnom stanju i o realnim problemima svojih svećenika? Znamo da nisu uzeli u obzir ni učinjene ankete.« — Na to je pitanje odgovorio nadbiskup mons. *Franjo Kuharić*: »Rezolucije koje su na prošlom Tjednu ovdje učinjene date su ordinarijima da oni pokušaju rješavati neka pitanja i tu je ostvaren kolegijalitet. Što se tiče Sinode, mi imamo pravo na neke sudove odgovoriti određenim sudovima. Prošlogodišnje su rezolucije dobile svoje tumačenje u dva dokumenta, u dokumentu sinode o *svećeništvu* i o *pravdi u svijetu*. Ti dokumenti mogu biti polazište za rješavanje svećeničkih problema. Ja sam zajedno s biskupom *Jenkom* bio na Sinodi u ime Biskupskih konferencija Jugoslavije i ja sam tamo izvjestio kako stoji s pitanjem celibata i duhov-

⁸ Sv. KONGREGACIJA ZA KATOLICKI ODGOJ, *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju* br. 12. Izdanje KS, Dokumenti 28, str. 43.

nosti našeg svećenstva. Uzeo sam u obzir anketu. Nismo mogli zastupati mišljenja pojedinih grupa. Ako se sada izražavalo nezadovoljstvo što na Sinodi nije usvojeno stanovište nekih grupa, onda je to tendenciozno isvjješćivanje o Sinodi. Ja sam govorio na temelju ankete u kojoj su svećenici na pitanje o motivima celibata pozitivno odgovorili: tek 500 od 3.000 svećenika nije na to pitanje odgovorilo. Od onog slobodnog odgovora dade se zaključiti da je tek 12% svećenika protiv celibata. Što se tiče duhovnosti svećenike (brevijar, razmatranje, pobožnost prema blaženoj djevici Mariji) 90% ih je odgovorilo da im to treba, a mali je postotak odgovorio da im sve to nije potrebno.«

Vlč. Leo Delaš iz okolice Sinja smatra da bi bilo potrebno na ovakvome tečaju svećenika prirediti skup biskupa i svećenika eda bi svećenici mogli biskupima postavljati pitanja o vjerskom životu u Crkvi u Hrvatskoj. Trebali bi organizatori Tjedna sve biskupe pozvati ovamo na tečaj. Dr Vjekoslav Bajsić je odgovorio: »Mi pozivamo na Tjedan sve koji hoće doći, no ne osjećamo se kompetentnima siliti biskupe da ovamo dođu.«

Vlč. Josip Čorić, župnik iz Makarske, pita zašto nije održano predavanje o drogama i o alkoholizmu koje bi održao prof. Vlado Hudolin. Dr Bajsić je odgovorio: »Na sjednici na kojoj smo zajednički razradili tematiku Tjedna, govorili smo i o tome problemu, ali smo mislili da za nas svećenike ima važnijih tema koje svakako moraju doći u program a njima je program već bio ispunjen.«

Vlč. Ivan Bujić: »Mi smo u našoj radnoj grupi 'Priprava za brak' ustanovili da bi bilo podesno da se za one ljude koji ne dolaze u kontakt sa svećenikom izda jedan list koji bi tako bio uređivan da bi svakamo dopro. Zašto naš katolički tisak ne vodi o tome računa?« Na to je pitanje odgovorio vlč. Živko Kustić: »Već se duže vremena pokreće pitanje časopisa za mladež. No, ako je u pitanju priprava za brak, onda bi bilo podesnije izdavati seriju knjižica o toj tematici; nešto već postoji! Što se tiče časopisa, mi kod Glasa koncila i u Kršćanskoj sadašnjosti nismo pokrenuli ni jedan časopis dok za njega nisu saznali određeni uvjeti. Takvi uvjeti za izdavanje časopisa za mladež još nisu dozreli, pa ga nismo ni počeli izdavati. Mi imamo u GK rubriku za mlade koja ima velik odaziv, a takva rubrika postoji i u *Kani*. Međutim, ovi postojeći časopisi ne omogućuju stvaranje jednog fonda iz kojeg bismo mogli dotirati pokretanje novih časopisa, a od crkvenih ustanova nismo do sada ništa dobili. Živimo vrlo teško spajajući kraj s krajem.« Ovome je odgovoru pridodao svoj odgovor i dr Josip Turčinović: »Što se tiče same intencije izdavanja ovakvog časopisa (prodrijeti do onih koji ne dolaze u kontakt sa svećenikom), mislim da se problem ne može riješiti ni izdavanjem serija knjižica ni pokretanjem nekog novog časopisa. Ovo je baš najteže pitanje, kako doprijeti našim katoličkim tiskom do onih koji nisu u Crkvi. Za to ne postoje jednostavno tehničke mogućnosti. Istina je da je literatura za mlade iz dana u dan sve potrebija i nešto od toga već i postoji. No problem postoji na drugoj strani: da li postoje istinske kršćanske zajednice koje mogu darivati život drugima i širiti tisak. Danas naša štampa obuhvaća samo one koji idu u crkvu. Jedino je *Kana* doprla u Vjesnikove kioske, no i tamo se ona nalazi na sasvim neprimjetnom mjestu. Riječ se Božja efikasno širi jedino preko živih ljudi. Mislim da će mladi ljudi sami preko pošte, preko pisama, preko posjeta zahtijevati proširenje stranica njima posvećenih. Ali se s time nameće još jedan problem: oni postavljaju pitanja na koja mi u ovom mentalitetu ne možemo uopće odgovoriti, jer i kod samih svećenika nailazimo na stanovitu nerazumijevanje.«

Jedan je sudionik Tjedna poslao pismeni upit: »Mislim da je propust ovog Tjedna što nije bilo jednog predavanja o problemu obitelji jednog svećenika grkokatolika. Mislim da postoji neko ignoriranje i potcjenjivanje oženjenih svećenika od strane jednog dijela rimokatoličkog klera. To smo mogli vidjeti u *Kani* čitajući reakcije na onaj članak iz Bosne. Cemu upirati prste na oženjene pravoslavne svećenike, kad u okviru Zagrebačke nadbiskupije postoje svećenici katolici istočnog obreda. Neka o tome nešto kaže vlč. Živko Kustić.« Na to je pitanje Živko Kustić odgovorio: »Ovo pitanje postavio je kolega grkokatolički svećenik celebs (misli na vlč. Kekića — opaska kroničara!) pa prema tome ne govori kao »Cicero pro domo sua«, a ne bih ni

ja želio govoriti »pro domo sua«. Prema oženjenom katoličkom kleru postupa se tako da ga se želi skrivati kao svoje siromašne rođake. Vjerujem da svi oženjeni katolički svećenici osjećaju taj stid. Činjenica je da kolege oženjeni katolički svećenici traže: dajte nam naše pravo i nemojte nas se stidjeti ili nas pak istjerajte da nas se ne biste trebali stidjeti! Ne znam zašto ni jedan oženjeni katolički svećenik nije od organizatora ovog Tjedna pozvan da kao svršeni teolog i kao otac obitelji održi predavanje o onome o čemu bi i teoretski kao stručnjak i praktično kao otac obitelji najbolje znao nešto reći. Također ne znam zašto ni u jednoj kongregaciji u Rimu nije nazočan katolički oženjeni svećenik, dok oženjenih laika ima, i što nije ni jedan oženjeni katolički svećenik bio pitan za savjet kad se pisala enciklika *Humanae vitae* ili enciklika o *celibatu*. Isti je mentalitet ovdje u Zagrebu i ondje u Rimu: o tim se oženjenim katoličkim svećenicima ne voli govoriti. Njih se Crkva stidi kao *neke gube* na svome tijelu. Istočni se obredi s oženjenim svećenicima u crkvi trpe i kao da netko Boga moli da što prije nestanu.«

Netko je od sudionika Tjedna poslao pismeni upit o *odgovornom očinstvu*: »Molim da nam se ukratko progovori o odgovornom očinstvu! Na Tjednu naime nije bilo referata o tome!« Na to je pitanje odgovorio dr Jordan Kuničić: »U odgovornom su očinstvu dva smjera: jedan smjer koji očinstvu daje suverenu neodgovornu odgovornost, a drugi koji očinstvu daje odgovornu i vrlo relativnu odgovornost. Treći dokument koji se spremao za *Humanae vitae* bio je *De responsabili paternitate*, dokument koji je htio dva ekstrema pomiriti, one naime koji su kontracepciju skroz-naskroz zabacivali i one koji su izravnu kontracepciju usvajali. Zaključio bih: u *Humanae vitae* je odgovoreno da, bez sumnje, mnogo toga spada na oca i na majku da sami odrede. Ali je njihova odgovornost odgovorna. Muž i žena nisu apsolutni gospodari svojih odnosa, nego moraju postupati u skladu sa savješću ispravno formiranom prema *Humanae vitae* i prema *Gaudium et Spes*.« Diskusiju je nastavio vlč. Živko Kustičić: »Na ovaj odgovor htio bih nešto i ja nadodati. *Humanae vitae* je izišao i taj su dokument razni episkopati različito tumačili. O tome se još uvijek diskutira. A Papa još nije službeno opovrgao ta razna službena tumačenja. Kako se tumačenje francuskog episkopata mnogo razlikuje od tumačenja episkopata Jugoslavije, nismo li došli do toga da je stvar koja je po sebi i po Papinoj tvrdnji *lex naturalis* faktično postala *lex territorialis*. Drugim riječima, jedan te isti materijalni čin, s jednakom intencijom i u jednakim psihološkim uvjetima koji se u Parizu ne treba reći u ispovijedi, u Zagrebu može biti razlogom da se uskratit penitentu odrešenje. Praktično: mi više nemamo norme. U praksi ovisi o ispovjedniku: da li on usvaja mišljenje i stav ovog ili onog episkopata, ovog ili onog teologa.« — Na to je dr Jordan Kuničić Živku Kustičiću odgovorio: »Ja mislim da između episkopata ne postoji neka dijametralna i fundamentalna razlika. Ja sam dobio dojam kao da se tu radi o teritorijalnim zakonima, mada Živko to nije ustvrdio. Postoje neke razlike što se tiče materijalnog grijeha, ali to su takve razlike da se vi, braćo svećenici, tim muhamama teologa na terenu uopće ne bavite. Ne želim da netko riječi gospodina Živka shvati odveć tragično. Ono što je fundamentalno izneseno u HV s time se složili ili ne stvar je savjesti pojedinca: neka to on uredi sam s Bogom. Dru Kuničiću replicirao je Živko Kustičić: »Nema smisla da o tome sada naširoko raspravljamo, ali je činjenica da najtiražniji katolički časopis *Famiglia cristiana* na prvoj ili na drugoj stranici donosi odgovore vrhunskih teologa koji se kod nas ne smiju tiskati, jer je jedan takav blaži članak koji je iz francuskog tiska prenesen u *Kanu* izazvao oštre kritike jednog dijela našeg episkopata. Dakle, stvar je ipak tragična. U Italiji se u svaku kršćansku kuću smije unijeti mišljenje teologa kao mišljenje Crkve preko najpopularnijeg lista *Famiglia cristiana*, lista koji talijanski biskupi uvelike promiču i potpomažu, a kod nas se to mišljenje ne smije prenijeti u kršćanske obitelji.«

Jedan je sudionik Tjedna pismenim putem zaželio da na svećenički pastoralni Tjedan budu pozvane i *redovnice* zaposlene u župnom apostolatu.

Drugi je sudionik Tjedna predložio da se na koncu ovakvih Tjedana plove anketa o tome koliko su svećenici i čime zadovoljni, odnosno što smatraju posebno nedorečenim na Tjednu. Na ovaj je prijedlog dr *Bajsic* od-

govorio protuprijedlogom da se sutra postavi u dvorani kutija u koju neka svatko ubaci svoje pismene prijedloge i primjedbe.

Jedan sudionik Tjedna dao je još jednu primjedbu u vezi s našim tiskom: »Možda je propust našeg tiska«, misli on, »što se goruće teme kao polazak misi, buđenje svećeničkih zvanja nedovoljno obrađuju. Možda bi time više pomagao gradnji Crkve u našem narodu nego raznim zastranjivanjima.« Na to dr *Bajsić* odgovara: »Čini mi se da ovdje naš tisak nije u prvom planu, nego je u prvom planu svećenik koji u svakoj župi djeluje u neposrednom kontaktu među ljudima. Tisak može mnogo pomoći, ali najviše može učiniti sam svećenik na terenu.« Dr *Turčinović* dodaje: »Prihvaćam ovo što je rekao dr *Bajsić*, ali bih upozorio na još jedno: buđenje svećeničkih zvanja mora se odvijati na terenu. Sama uredništva ne mogu poduzeti neku efikasnu akciju, jer akcije moraju obuhvatiti čitavu Crkvu. Moraju paralelno s nastojanjima u tisku rasti i nastojanja na svim odgovornim forumima počevši od BK do svećenika na terenu. Vlač. *Živko Kustić* je nadodao: »*Mali koncil* svjesno je prošle godine činio propagandu budeći kod djece interes za zvanja, a nismo opazili da su kod toga župnici koji inače žele da se o tome piše povećali narudžbu Malog koncila.«

Svećenik *Babić* poslao je pismeni upit: »Na početku je bio referat u kojem je konstatiran pad svećeničkih zvanja. Zatim smo dobili dojam da se ne želi diskusija o tome. Naše vrijeme traži svećenike, ali sadašnji je tip svećenika, smatram, preživio. A dobivam dojam da se upravo na ovom starom tipu svećenika uporno inzistira a posljedice toga vidimo i mi sami: manjak i opadanje zvanja, zahvale na svećeničkim službama itd. Nije u pitanju samo celibat nego i pravedna nagrada za svećenike. Ako je svećenik prihvatio celibat, nije prihvatio da bude kuharica i kućanica, a što se čini da se pomažne svećenicima?« Na to *Bajsić*: »To je specifično svećeničko pitanje! Ja mogu samo konstatirati da ima problema koji još nisu dovoljno prodiskutirani, ali moram isto tako konstatirati da na to sada ovdje zbog pomanjkanja vremena ne mogu odgovoriti.«

Vlač. *Čiril Kos* iz Đakova primijetio je da na ovom Tjednu nije nitko govorio o onome što se inače zove pokret »pro juventute et familia«. Mnogi su već svećenici angažirani u tom pokretu: oni svake subote odsluže misu na tu nakanu i poslije mise sa župljanima o toj temi (mladež i obitelj) diskutiraju. O tome je nakon diskusije nešto više rekao i s tim apostolatom svećenike upoznao prečasn dr *Vilim Nuk*.

Na kraju je vlač. Ante *Močibob* postavio još jedno pitanje: » Mi znamo da je sada naš tisak pod dvostrukom paljbom. Iz jednog odgovora *Živka Kustića* očito se vidi da postoji cenzura. Pitam kakva je cenzura organizirana od strane službenog crkvenog učiteljstva?« Na ovo je pitanje odgovorio vlač. *Živko Kustić*: »Ne postoji nikakva preventivna cenzura, nego biskupi imaju dužnost da nam kažu svoje mišljenje, a naša je dužnost da to mišljenje poštujemo. Ima pritisaka samo od više-manje anonimnih ili pak neodgovornih grupa.« Nato Ante *Močibob* inzistira: »Ipak se u službenom izvještaju zadnje Biskupske konferencije nešto o tome natuknulo iako pod drugim imenom.« »Taj je komunike odnosno ti su komunikeji bili objavljeni i mi smo ih primili na znanje!« — zaključio je dr. *Bajsić*. Zbog nedostatka vremena diskusija je morala biti prekinuta.

Pokazalo se da su takve diskusije vrlo plodne i svećenici ih cijene.

5. PLENARNA DISKUSIJA O ZAKLJUČCIMA

(28. siječnja od 8,30 do 13,00)

Četvrti dan, u petak 28. siječnja od 8,30 do 13,00, sudionici Tjedna raspravljali su u plenumu o zaključcima koje su stvorile pojedine radne grupe. Diskusiju je predvodio predsjedatelj Tjedna dr *Vjekoslav Bajsić*, a zapisničar je bio tajnik Tjedna dr *Adalbert Rebić*. Na plenarnoj diskusiji bilo je nazočno ispočetka oko 400 a potkraj diskusije oko 150 sudionika Tjedna. Tijekom diskusije odlazili su mnogi na put.